

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 5 ռուբլ, կէս տարւանը 3 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Կատարեանի խանութում:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Tiflis, Pedagogin „Muzak.“

PAYS ÉTRANGERS

S'adresser pour les annonces et les abonnements à MM. BOUËT et Co (Office de publicité) 23, rue de la Chaussée-d'Antin.

P A R I S.

Գ. ա. լ. լ. 1875 թ. ի ն

Մ. Ե. Ե. Ե.

Այս հարստութիւնը

պարօգրւում է

Տարեկան գինը 5 ռուբլ

կէս տարւանը 3 ռ:

Բացի խմբագրութիւնից կարելի է գրվել և պ. Կատարեանի խանութում:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձգող Կենտրոն. — Ներքին առևտու-
թիւնը: Միջին կարող ենք անտարբեր մնալ:
Մշակույթ գործունէութիւնը: Նամակ խմբագրին:
Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր: — Ցայտա-
բարութիւններ:

ՁԳՈՅՇ ԿԵՆՏՐՈՆ

I

Բնութիւնը օրը հասաւ...
Քաղաքի ընտրութիւնը բաժանված են երեք
բաժնի վրա, նայելով թէ ինչ չափով նրանք
հարկ են մտնում քաղաքային վարչութիւն
մէջ: Խորացնելու բաժնիդ պէտք է ընտրե-
24 մարդ ձայնաւոր, իսկ այդ 72 ձայնաւոր-
ները պէտք է ընտրեն քաղաքապետին:

II

Ոգիներ են կազմում ամեն քաղաքի ուրեմն
և մեր Թիֆլիսի բնակիչների բազմութիւնը,—
աշխատող, խնայող, իրանց քրտինգով ապրուստը
ձարող, ստորին և միջին դասերը զանազան
պարագայութիւններ:

Արանց համար գլխաւորապէս նշանաւոր է
ուսնակ մի բարեկեցիկ քաղաքային վարչու-
թիւնը, որ նրանց ամենամահաւոր պիտոյք
ներէ վրա կը հոգայ:

III

Մի բան երբեք չը պէտք է մոռանալ,
այն է, որ ուսնակ մարդիկ ընտրութիւններին
մասնակցելով, բոլորովին տարբեր նպատակներ
կարող են ունենալ քան թէ պրոպագանդա, մի-
ջին առևտրական, մի խօսքով իրանց աշխատ-
անքով ապրող և իրանց աշխատանքից հարկ
վճարող դասերը...

IV

Վիսաւոր ոյժը կայանում է երեք ընտրու-
ղական բաժանմունքներից,— թէ և նա ամենա-
փոքրութիւն է,— առաջին բաժանման վրա,
որովհետեւ ամեն տեղ և մասնաւոր մեզանում
արուեստագործների և մանր վաճառականների
գաւթը կապիտալիստի ազդեցութեան տակ
են գտնվում, կախված լինելով գումարի
ազդեցութիւնից:

V

Մեր հարուստների համակրութիւնը, որոնց
մեծ մասը ոչ թէ ձգնարիտ աշխատանքով և
կապիտալի կանոնաւոր շահնչելով են ապ-
րում, այլ զանազան պարօգրւում են և րոպ-

կապալն երբ և այլ այդ տեսակ դործե-
լով, մեր հարուստների համակրութիւնը, ա-
սում ենք, կը լինի անպատճառ մի որ և է
շեղ կիսնք վարող, հարուստ մարդու կողմը,
որ բոլորովին չէ կարող ըմբռնել ժողովրդի
ամենատեսչութեան պահանջները:

VI

Եթէ, ինչպէս ասում ենք ներկայ համարի
ներքին տեսութեան տպւած յոգիւածի մէջ,
քաղաքային վարչութիւնն զլիսաւոր պաշտօնը
պէտք է լինի խնայող ոգով թիւն, խնա-
յողական քաղաքային տնտեսութե-
թիւն,— այն ժամանակ մեր հարուստներից
ընտրելով ձայնաւորներին բազմութիւնը և քա-
ղաքապետին, դժուար թէ կունենանք այդ խո-
նայողական տնտեսութիւնը:

VII

Մեր հարուստների դասը կազմված է եր-
կու մասից՝ ազնուականներից և հարստացած
վաճառականներից: Առաջին տեսակի հարուստ-
ների մեծ մասը միջանում յայտնի են իրանց
շուտութեամբ, անխնայողական անտեսու-
թեամբ, իրանց կայքերի անտեսաբար կառա-
վարելու անընդունակութեամբ: Երկրորդ տե-
սակի մեր հարուստները նշանաւոր են այն
բանով թէ շատ մեծ ձգտողութիւն ունեն
գէտի վայելիքի ֆինանսական դործերը, ինչ-
պէս ռուսերէն ասում են՝ бабьих, զանազան
պարօգրւում են զբաղված և առ հասարակ
անհաստատ ձեռնարկութիւններով, ցոյց տա-
լով արտաբնական շեղ և ուսնակ դրութիւն,
բայց խիստապ խելով և շատ անդամ
պարտքերի մէջ... Միջին կարելի է յանձնել
քաղաքի գործերի անտեսական կառավարու-
թիւնը այն անձերին, որք իրանք սովոր չեն
տնտեսական խնայողութեանը:

VIII

Թող մտածեն այդ բանի վրա ընտրողները,
թող զղոյշ լինեն: Թող մտածեն այդ բանի
վրա և երբ որ քաղաքային ընտրողները և
երբ որ քաղաքային ընտրողների մի մա-
սը, որք կազմում են քաղաքի աշխատող,
խնայողական դասերից, որոնց աւելի թանկ է
մեր ամբարի բարեկեցութիւնը, քան թէ մեր
հարուստների...

Թող մտածեն թէ աւելի լաւ չէր լինի
արեւոք ընտրել թէ ձայնաւորներին մեծ
մասը, թէ քաղաքային ընտրողները, ինչպէս
խնայողական դասերից, որոնց աւելի թանկ է
մեր ամբարի բարեկեցութիւնը, քան թէ մեր
հարուստների...

Չգոյժ կենսիք...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԹԷ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ԱՆՏԱՐԲԵՐ ՄՆԱԼ

Քաղաքային նոր վարչութեան ընտրու-
թիւնների օրը հասաւ,— միջին կարող ենք
անտարբեր մնալ: Թէ ովքեր կընտրվին ձայնա-
ւորներ, ով կընտրվի քաղաքապետ...
Նախ քան մտածելիք թէ ում վրա կընկնի
վիճակը, նախ քան գնայինք բուհարկիւր,—
մեկնենք մեզ թէ ինչ պէտք է լինի քաղա-
քային վարչութեան պաշտօնը, ինչ պէտք է
լինի մեր ընտրվածների պարտաւորութիւնը:

Քաղաքային վարչութիւնը պէտք է հոգայ
քաղաքի բարեկարգութեան մասին, նա
պէտք է հոգայ բնակիչների բարեկեցութե-
ան մասին:

Այդ է կանոնադրութեան զօրութեամբ նրա

պարտաւորութիւնը: Թէ և հիշտ հասկանալի
է, որ այդ է քաղաքային խնայողութեան
պարտաւորութիւնը, բայց պէտք է խոստովա-
նած, որ այդ պարտաւորութիւնների կատա-
րելը իրականութեան մէջ այդքան հեշտ չէ:
Պէտք է յիշել, որ այն մարդիկ, որոնց
մենք կընտրենք, բացի ազնիւ լինելուց, պէտք
է և բաւական հմուտ լինենք ուսնակ
թէ տնտեսական, թէ կառավարչական
կողմից:

Տէրութիւնը կառավարում է ամբողջ
պետութիւնը, քաղաքային վարչութիւնը
կառավարում է մի քաղաքի գործերը,
մասնաւոր մարդ մի մասնաւոր ձեռնար-
կութիւն, դիցուք մի գործարան:

Այդ բոլոր կառավարողների իշխանութիւնը,
նոցա իրաւունքների ընդարձակութիւնը մի-
մանից տարբեր է: մեր մեծ կազմակերպու-
թեան կառավարողն է, միւսը փոքր...

Բայց բոլորի կառավարութեան անտեսա-
կան սկիզբը նոյն է՝ ծախսը չը պէտք է
գերազանցէ մուտքից, բոլոր ծախսերը
պէտք է լինին արդիւնաւոր, չը պէտք է լինին
անհաշիւ ծախսեր, և միւս կողմից չը պէտք է
լինի գումարների անպէտք վատնելը այնպիսի
ձեռնարկութիւնների վրա, որոնց կատարելը
վեր է կառավարողի պատասխանատուութե-
ան:

Նախ ձեռնարկութիւններ, որք տէրութիւնը
աշխատում է յանձն չառնել, որովհետեւ նը-
րանք թէ և մեծ շահեր են բերում, բայց ու-
րիշ կողմից, ինչպէս ամեն գործ, որ շատ
շահ է բերում, կարելի է նրանցից և մեծ վը-
նասներ կրել: Օրինակ տէրութիւնները յանձն
են առնում միշտ փոքր և հեռագիր կա-
ռավարելը, բայց երկաթուղիները ուրա-
խութեամբ չեն յանձն առնում:

Նոյնը լինում է և պէտք է լինի մի քա-
ղաքի կառավարութեան վերաբերութեամբ:
Նախ քաղաքային վարչութեան անհրաժեշտ
պարտաւորութիւններն են, որք կազմում են
կառավարչական, իթէ կարելի է ասել, պոլի-
ցիական, բուն քաղաքային վերաբերակ պար-
տաւորութիւններ, ինչպէս օրինակ քաղաքա-
տնային, մարտութեան, կառավարչական մասին
և այլ հոգսերը, մի խօսքով քաղաքի բա-
րեկարգութեան խնամքը, բացի սոխանից
քաղաքի բնակիչների բարեկեցութե-
ան մասին, այսինքն նրանց առաջին, ա-
մենամահաւոր պիտոյքների մասին հոգսը՝
առաջին պիտոյքի միջոցից է օգնութեան,
գիւղական հիւանդութիւնների տարածման
առաջն առնելը, բազմաթիւ հիւանդ, հիւան-
դանոցներ ունենալը, մաքուր ջուր բնակիչ-
ներին տալը հոգսերը... և այլն:

Բայց կան ձեռնարկութիւններ, որք մի քա-
ղաքային վարչութիւն երբեք չը պէտք է յանձն
առնէ՝ այդ այն ձեռնարկութիւններն են, որք
թէ և մեծ շահեր կարող են խոստանալ, բայց
մի և նոյն ժամանակ և մեծ վնաս են ներ-
կայացնում, ուրեմն նրանց յանձն առնելով
վարչութիւնը անշուք մեծ պատասխանատու-
թիւն է առնում իր վրա:

Օրինակ նա պարտաւոր է ջրանցքի իրա-
գործելը յանձն առնել, իսկ քաղաքը զազով
լուսաւորելը չը պէտք է ինքն յանձն առնէ:
Նա պէտք է փողոցների մասին հոգայ, բայց
մի հին թաղի բնակիչը և նոր անկողն շինելը
մասնաւոր արդիւնաբերութեան գործն է:
Այդ չէ նշանակում, որ քաղաք գաղտնի լու-
սաւորելու հոգսը քաղաքային վարչութեան

պարտաւորութիւն չէ, — նա կարող է ինքն
յանձն չառնել, բայց կօնցէ սոխայով տալ
մի ընկերութեան:

Ամեն կառավարութիւն, ամեն վարչութիւն
ուրեմն և քաղաքային վարչութիւն պէտք է
խնայող լինի,— այդ է պատճառը որ ամեն
վարչութեան ղլխաւոր յատկութիւնը պէտք է
լինի՝ պահպանողական ոգի: Բայց այդ
չէ նշանակում թէ նոյն պահպանողական ոգի
ունեցող վարչութիւնը չը պէտք է նպաստի
առաջադիմութեան և ամեն տեսակ վե-
րանորոգութիւններին, դրդելով մաս-
նաւոր արդիւնաբերութիւնը:

Ամեն ծախս որ առնում է քաղաքային վար-
չութիւնը պիտի ծածկվի հարկերով, ու-
րեմն ամեն նոր ծախսի համար հարկաւոր է
հարկի աւելացնել: Այդ մի սխալ կարծիք է,
ասում է նշանաւոր քաղաքագետ Գ. Մո-
լինարի, որ քաղաքային վարչութիւնը պէտք է
յանձն առնէ ամեն տեսակ շինութիւններ, և
հրապարակական ձեռնարկութիւններ. ամեն
այդ տեսակ անհաշիւ ծախսեր, և մասնաւոր
ամեն առթիւ պարտահաշիւների, խնջոյքների,
կոնցէրտների և ֆէյերվերների թանկ են նըս-
տում և վերջ ի վերջոյ էլ ժողովուրդը,
աշխատող դասն է վճարում այդ բոլոր
ծախսերը իր կարողութեանց վեր հարկեր վը-
ճարելով:

Քաղաքի բնակիչների բազմութեան, աշխա-
տող ամբարի համար հարկաւոր է անհրա-
ժեշտը,— և այդ մասին պէտք է հոգայ քա-
ղաքային վարչութիւնը: Իսկ օգտաւէտ, և մի
և նոյն ժամանակ նիւթագէտ լինի ներկայաց-
նող ձեռնարկութիւնները թող մասնաւոր ար-
դիւնաբերութեան առարկայ, կապիտալ-
ների գործ լինեն: Թող էլ շահվեն...

Եւ այդ մասնաւոր յանձնարարութիւննե-
րին վարչութիւնը կարող է և պէտք է նը-
պաստէ, պէտք է բոլոր ջանք գործ դնէ նրանց
յարուցվելը և իրաւորովի զրդեւում...

Վերջացնելը մեր խօսքը պարզապէս Գ. Մո-
լինարի խօսքերով՝ խնայողութիւնը
ծախսերի մէջ, ահա ամենաբարձր կանոն
քաղաքի կառավարութեան: Միայն այդ ուղ-
ղութեանը հետեւելով, և ոչ թէ բանդելով
շինութիւններ, նորերը շինելով, ոչ թէ բազ-
մացնելով ստորին աշխատող դասի վրա ծնող
հարկերը, ոչ թէ տալով ձաշեր, խնջոյքներ,
սոսեր, պարկեցնելով ներկայ սերունդը ապա-
զայ սերունդի հաշուով,— որ քաղաքի վարչու-
թիւնը կարող է արժանանալ հասարակական
շնորհակալութեան:

Գ. Ս.

«ՄԱՍԿ» ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Մալա» անդադար խօսել է իր ընթեր-
ցողներին հետ քաղաքային վարչութեան
խնայողների առթիւ: Սենք այդպիսի չենք կա-
մուրում յիշել այն մեր բազմաթիւ յոգիւած-
ները, որք նուրբաւ լինելով օրական, քաղա-
կան հարցերին և օգուտներին, քննադատում
էին քաղաքային վարչութեան այս կամ այն
կարգադրութիւնը, խօսում էին այս կամ այն
օրական հարցի վրա՝ ջրանցքի, զազի լուսա-
ւորութեան, արվեստագործական ուսումնա-
րանի, առևտրական դատարանի, ուսնիկնե-
րների թանգութեան, և այլ այդ տեսակ հար-
ցերի վրա,— այլ կը կամայինք յիշեցնել ըն-
թերցողին միայն մեր այն յոգիւածները, որք
պարտաւոր են նոր քաղաքային կանոն

17 (20)